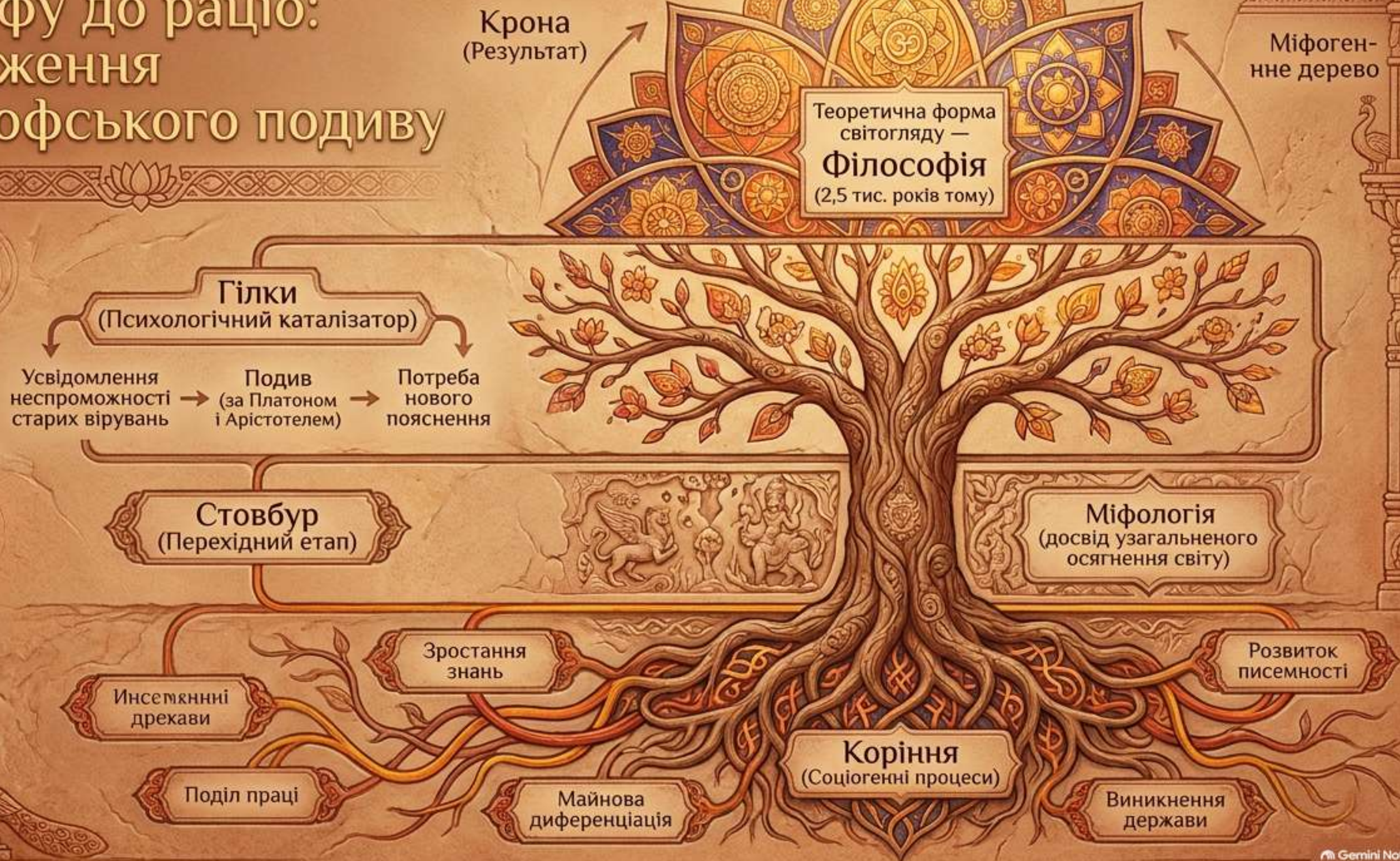

Філософія Давнього Сходу

Від міфологічних витоків Індії до соціальної гармонії Китаю: архітектура ранньої людської думки.

Від міфу до раціо: зародження філософського подиву

6 макро-епох розвитку світової філософської думки

Давній Схід

Індія та Китай
(кін. II – поч. I
I тис. до н.е.)

Античність
Греція, Рим
(VI ст. до н.е. –
IV ст. н.е.)

Середні
віки
(V – XV ст.)

Відродження
(XV – XVI ст.)

Новий час
(XVII – XIX ст.)

Новітній
час
(друга пол. XIX
– XXI ст.)

Веди як фундамент давньоіндійського світогляду

Специфіка східної парадигми — ‘розмитість’ меж між людиною і природою. Перші спроби осмислення зафіксовані у Ведах (‘знання’).

5 етапів формування:

Філософія вед

Упанішад

Епічна філософія

Філософія сутр

Філософія
коментарів

Великий поділ: Матриця філософських шкіл (Даршан)

Авторитет вічного слова: Міманса та Веданта

“Вічний Трудь”

Міманса (Захист ритуалізму)

- Виникла у III ст. до н. е.
- Мета: логічне осмислення приписів вед та природи дхарми (суспільного/релігійного обов'язку).
- Концепція: Веди не мають автора, ніколи не були створені, містять вічні поняття поза рамками умовного світу.

Веданта

Концепція: Увесь світ складається з безособового світового духу — “брахмана”.

Матерія та логіка: Атомізм Вайшешики і Ньяя

Вайшешика

(Першооснова суцього)

Усесвіт систематизується у 7 категорій (падартха):

1. Субстанція (драв'я): земля, вода, світло, повітря, ефір, час, простір, атман, розум.
2. Постійна якість (гуна).
3. Мінлива дія (карма).
4. Загальна якість (саманья).
5. Особливості (вішеша).
6. Неподільність (самавая).
7. Небуття (абхава).

Всі елементи складаються з неподільних часток під дією волі бога (перша школа атомізму).

Ньяя

(Епістемологія)

Світ складається з вічних частинок (ану) води, землі, повітря, вогню.

Фокус на пізнанні: чуттєве, точне свідчення, умовивід.

Дуалізм Санкх'ї: Механіка духу та матерії

Йога: Архітектура свідомості та досягнення Самадхі

Зовнішній рівень: Відмова від зміни об'єктивних умов життя.
Середній рівень: Звільнення свідомості від впливів зовнішнього світу. Згасання бажань.

Центр (Самадхі)

Стан "зосередження".
Мислення застигає на одній точці.
Здатність інтуїтивного
осягнення істини.

Метод:

Система жорсткої
морально-етичної
та пізнавальної
самодисципліни.

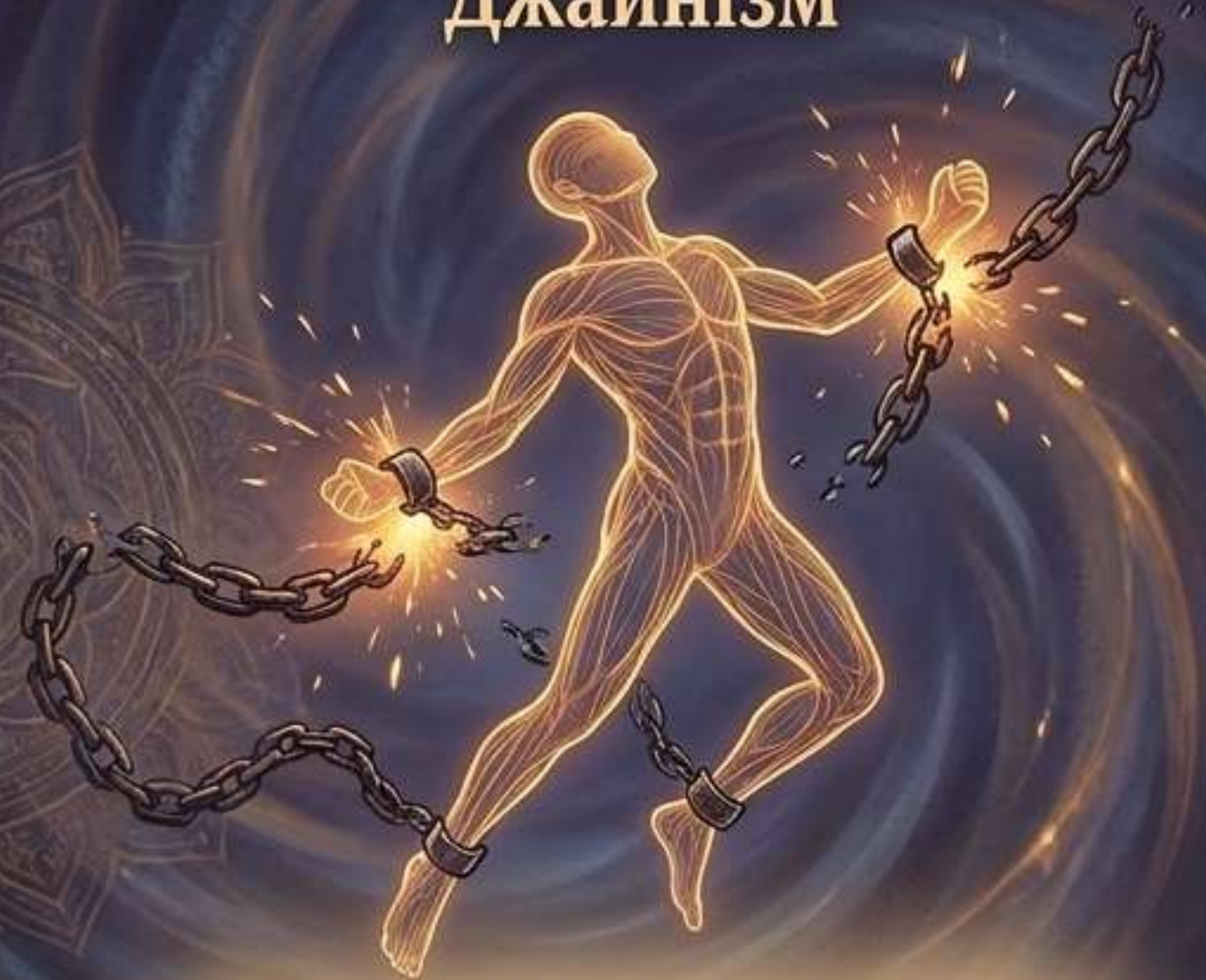
Неортодоксальні шляхи: Матеріалізм Чарваки та Аскетизм Джайнізму

Чарвака (Локаята)

- Найдавніший матеріалізм. Немає іншого світу, окрім матеріального.
- Відчуття — єдино істинні.
- Критика: Релігійна віра є хибною і потрібна лише бідним.

Джайнізм

- Головна ознака душі — свідомість.
- Душа несе тягар минулих вчинків.
- Шлях: Звільнення від пристрастей можливе через суворий аскетизм та правильну поведінку (не лише слухняність вчителям).

Буддизм: Діагностика людського страждання

Сансара & Переродження:
Циклічна одноманітність.

Будда пройшов 550 перероджень
(85 разів царем, 83 пустельником,
5 рабом, безліч тварин),
щоб досягти прозріння.
Закон карми визначає наступне
життя.

3. Істина звільнення:
Відмова від бажань припиняє
страждання. Апофеоз —
Нірвана (море після бурі;
повнота буття).

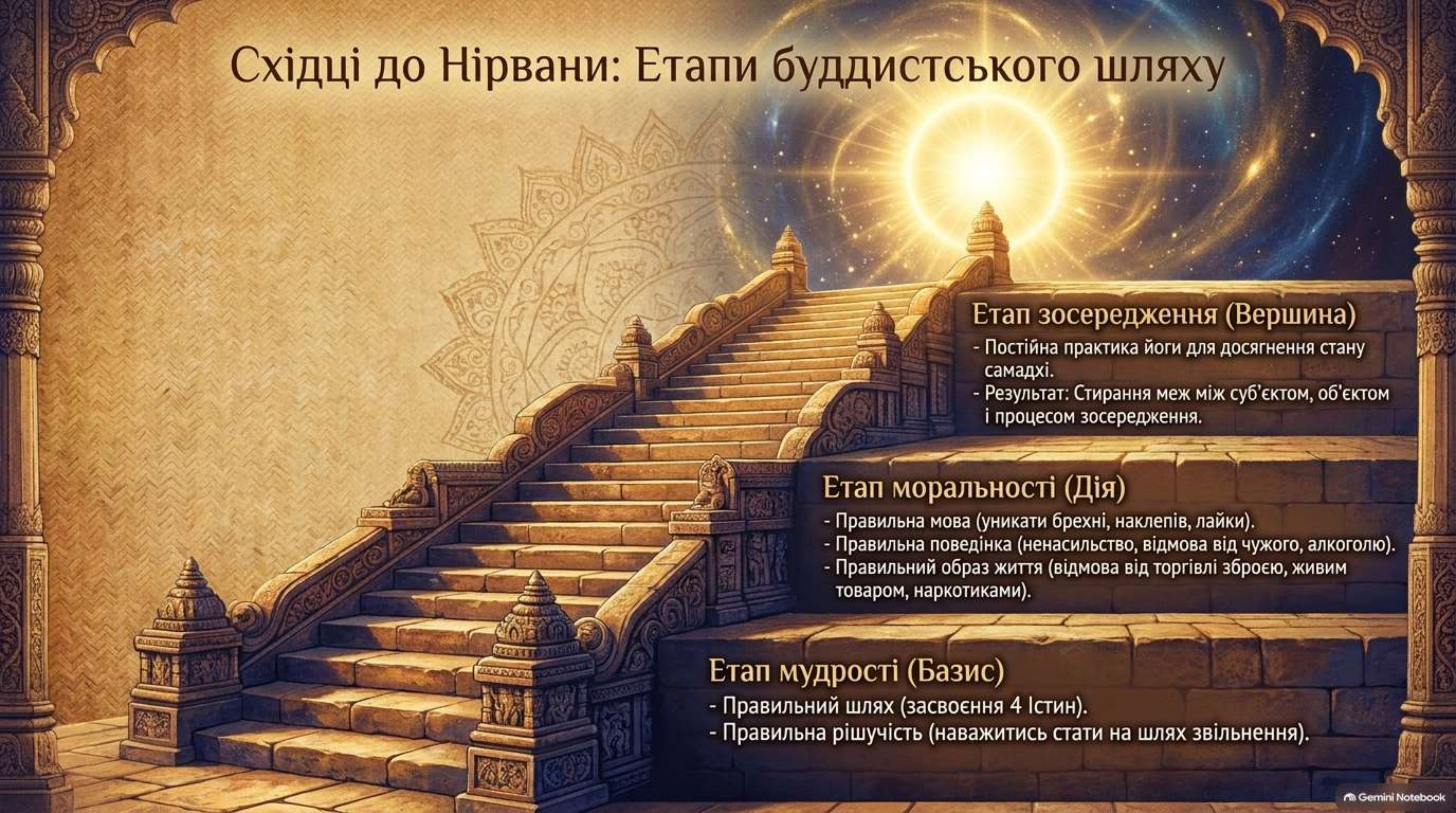
4. Істина шляху:
Практичні східці
до Нірвани.

1. Істина страждання:
Буття є стражданням.
Задоволення — лише
аспект страждання.

2. Істина причини:
Потяг, бажання,
прагнення до приємного.

Східці до Нірвани: Етапи буддистського шляху

Етап зосередження (Вершина)

- Постійна практика йоги для досягнення стану самадхі.
- Результат: Стирання меж між суб'єктом, об'єктом і процесом зосередження.

Етап моральності (Дія)

- Правильна мова (уникати брехні, наклепів, лайки).
- Правильна поведінка (ненасильство, відмова від чужого, алкоголю).
- Правильний образ життя (відмова від торгівлі зброєю, живим товаром, наркотиками).

Етап мудрості (Базис)

- Правильний шлях (засвоєння 4 Істин).
- Правильна рішучість (наважитись стати на шлях звільнення).

Давній Китай: Від внутрішнього пошуку до соціального порядку

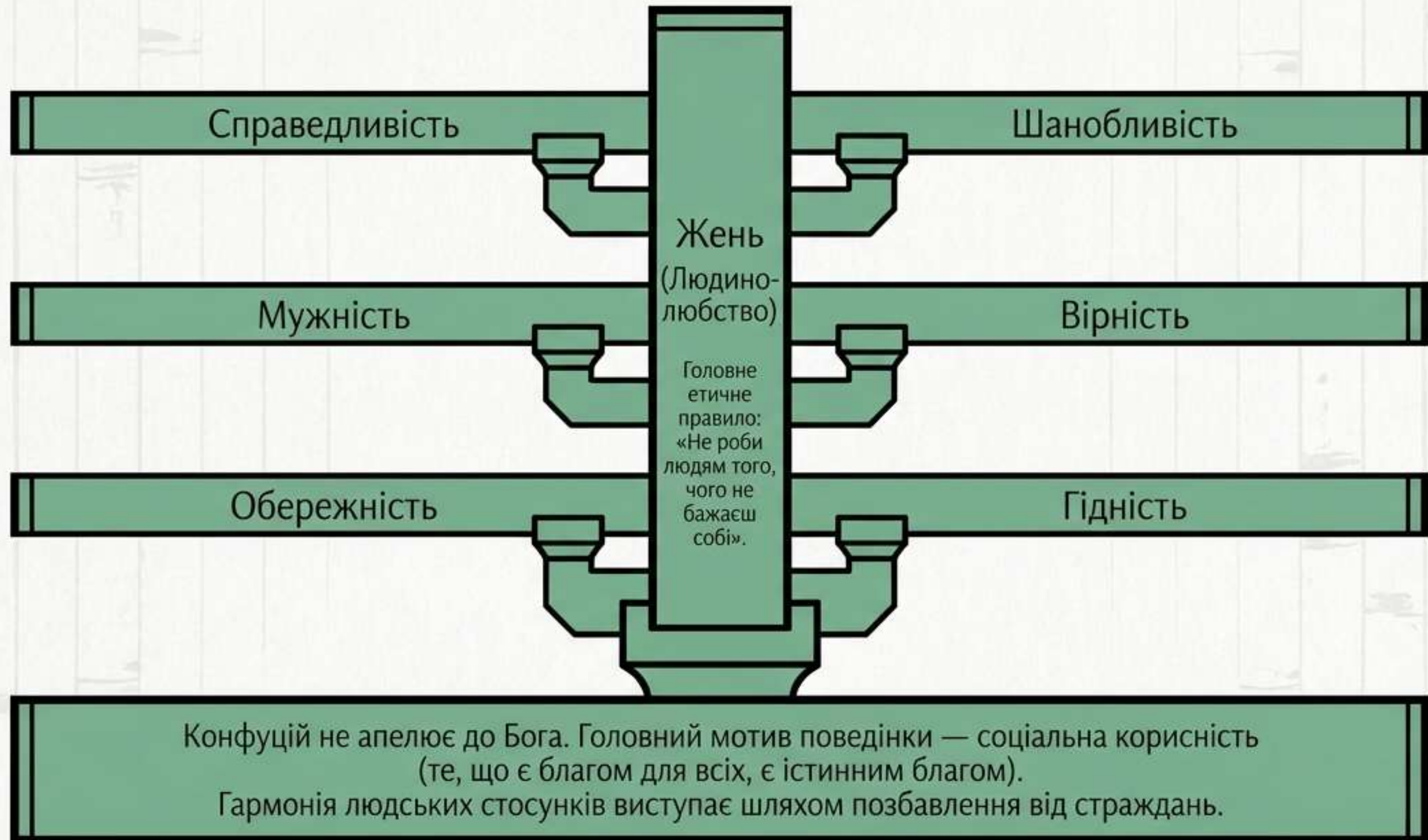

- Контекст: VI – III ст. до н.е.
Час великих політичних змін.

- Трансформація: На відміну від Індії, що шукала звільнення душі всередині, Китай зосередився назовні.

- Головний фокус: Об'єднання дрібних царств у могутню державу змістило фокус філософії на соціально-етичну та релігійну проблематику. Питання змінилося з «Як врятувати душу?» на «Як побудувати гармонійне суспільство?»

Конфуціанство: Архітектура соціальної гармонії

Даосизм: Плинність, недіяння та космічний баланс

Природа Дао:

Нематеріальна субстанція (ні тілесна, ні духовна).
Творють речі, знаходиться в них і поза ними.
Невловиме між видимим та невидимим.

Єдність протилежностей:

Світ — це боротьба Інь та Ян.
Добро і зло не існують окремо,
вони є ланками одного цілого.

Ву-вей (Недіяння):

Вище діяння полягає у тому, щоб чинити
у гармонії з Дао, опанувавши пристрасті.

Фінал:

Мудрець, що повністю зливається з
плинністю Дао, стає тілесно безсмертним.
Зміна підкоряється лише гармонії космосу.

